

Postmoderna

Postmoderna alebo postmodernizmus je európsky myšlienkový smer konca 20. storočia. Označuje aj stav svetovej kultúry druhej polovice 20. storočia, kedy boli odmietané doterajšie filozofické princípy (priorita racionality, absolutizácia abstraktného momentu, totalitarizmus politiky), o ktoré sa opiera moderná kultúra – moderna. Postmodernizmus ako smer sa prejavil v architektúre, dizajne, hudbe, maliarstve a neskôr aj vo filozofii – filozofický postmodernizmus.

Označuje obdobie, historický stav, v ktorom stratili legitimitu ideológie, globálne koncepcie, myšlienkové sústavy a boli nahradené fragmentárnymi „malými diskurzmi“. Vyčerpali sa všetky absolútne pravdy a nad „majstrami metazyfického myslenia“ sa začali vznášať pochybnosti. Neexistuje uzavretý celkový výklad života, celková koncepcia univerzálneho, platného cieľa, ako ho prezentovalo napríklad osvietenstvo.

Postmoderna sa vyznačuje množstvom heterogénnych a autonómnych jazykových hier, životných foriem a výkladov života, pluralitou nezjednotiteľných praktík a konceptov.

Geneológia výrazu postmoderna

Pojem postmoderna sa prvýkrát objavil okolo roku 1870. Hovoril o ňom maliar John Watkins Chapman v súvislosti s tým, že jeho priatelia chceli pokročiť v postmodernému maliarstvu, čo znamenalo, že maliarstvo malo byť modernejšie ako vtedy najpokročilejšie maliarstvo, ktorým bol francúzsky impresionizmus. Chapman tým chcel vyjadriť progresívnu kritiku impresionizmu.

Druhýkrát sa výraz postmoderna objavil v roku 1917 u Rudolfa Pannwitzu v jeho práci *Die Krisis der europäinischen Kultur*, kde hovorí o „postmodernom človeku“. Ide o parafrázu na Nietzscheho nadčloveka.

V roku 1934 prišiel s výrazom postmoderna Frederick de Oniz. Pre neho postmoderna označovala obdobie medzi prvým a druhým vystupňovaným modernizmom.

Ďalším, úplne iným pohľadom na pojem postmoderna je pohľad Arnolda Toynbeeho v jeho diele *A Study of history* z roku 1947, kde postmoderna znamenala súčasnú fázu západnej kultúry.

Rozhodujúcim rokom je ale 1875, charakteristickým znakom postmodernity je prechod politiky od národne štátneho myslenia ku globálnej interakcii.

Postmoderna sa objavuje v rôznych oblastiach, a to v maliarstve, v kultúre všeobecne, v literatúre samotnej, ale aj v politike.

Postmoderna v rôznych oblastiach

Najznámejšou sa postmoderna stala pre široké vedomie verejnosti v ***architektúre***, pomerne neskoro, v roku 1975. Bolo to vďaka architektovi Charlesovi Jencksovi, ktorý preniesol postmodernu z literatúry. Základom postmodernej architektúry bola nie len sociálna, ale aj sémantická motivácia. Podľa Jencksa sa postmoderná architektúra vyznačovala tým, že vedome oslovovala jej užívateľov a pozorovateľov a je koncipovaná ako jazyk. Základným znakom postmodernej architektúry je „dvojité kódovanie“, to znamená, že musí využívať aspoň dva architektonické jazyky – spojiť tradičné a moderné, elitné a populárne, internacionálne a regionálne.

Postmoderna sa od sedemdesiatych rokov objavovala aj v ***maliarstve*** a ***sochárstve***. V maliarstve sa prejavovala veľkou abstrakciou, ale aj realizmom. V roku 1980 prišiel s výrazom trans-avangarda taliansky historik umenia a organizátor výstav Achille Bonito Oliva. Tento výraz je totožný s pojmom postmoderna. Išlo o jasné odmietnutie moderny. Nové umenie smeruje k vytváraniu diskontinuity, každé dielo je od iného diela odlišné. V oblasti umenia dominuje v súčasnosti postmoderné spájanie a prepojenie heterogénnych prístupov.

Vo filozofii sa postmoderna objavila neskoro, a to v roku 1979, u francúzskeho filozofa Jeana – Francoisa Lyotarda. Podľa neho nové technológie prichádzajú a prinášajú vedenie, je treba si urobiť

jasno o vnútornej povahe a cieľoch súčasného vedenia, aby sme mohli správne reagovať na výzvu týchto technológií. Postmoderní je ten, kto si bez posadnutosti jednotou uvedomuje nereprodukovateľnú rozmanitosť jazykových, myšlienkových a životných foriem a vie s ňou pracovať.

Rôzne pohľady na postmodernu

Jurgen Habermas - postmoderna je výraz neokonzervatívnych tendencií

F. de Onís – postmoderna je krátka perióda v španielskom a hispano-americkom básnictve trvajúca od r. 1905 do roku 1914

Leslie Fiedler - postmoderna je nové spojenie elitnej a masovej kultúry

Jean – Francois Lyotard - postmoderna je stav kultúry po premenách, ktorými prešli pravidlá hry vedy, literatúry a umenia od konca 19. storočia

Arnold Joseph Toynbee - postmoderna je súčasná fáza západnej kultúry, ktorá začala roku 1875, jej charakteristickým znakom je prechod politiky od národnoštátneho myslenia ku globálnej interakcii

Wolfgang Welsch - postmoderna je praktikovanie zásadného pluralizmu jazykov, modelov, postupov, a to nielen v rôznych dielach po sebe, ale aj v jednom a tom istom diele, postmoderna je pluralizmus

Zhrnutie

Postmoderna začína tam, kde končí celok. Vystupuje proti retotalizujúcim tendenciám to tak, že napríklad v architektúre útočí na monopol medzinárodného štýlu alebo tak, že v politike bojuje proti fenoménu vnútornej alebo vonkajšej dominancie. Je radikálne pluralistická, v dielach využíva viacero umeleckých jazykov naraz. Chce súčasne plniť rôzne očakávania. Vyznačuje sa širokou rozmanitosťou.

Zdroje:

Wolfgang Welsch, Postmoderna: Pluralita jako etická a politická hodnota, 1993

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Postmoderna>